

գրեթէ 12 տարեկան՝ դրված էր Սրբուհի մայրացեան հակոբեան տակ և 23 տարեկան հասակին մէջ (1878) ուսումնառ էր մայրացեան ընթացիկ դպրոցին մէջ առիթ չեղաւ ընաւ որ իրեն հնչւոյն նաև իրեն հետ գտնուող որբուհիներուն դաստիարակութեան հող տարվի, անոնց միտքն ու սիրտը ազնուացնելու միջոցներուն վրա մտածվի Ընդհակառակն հանդուցեալ Սրբուհի մայրացեան օրով իր պարագաները անպիսի վիճակ մը ստեղծած էին հաստատութեան մէջ, ուր դաստիարակութիւն, կրթութիւն կարելի չէր Այս վիճակին վրա եկաւ աւելցաւ Երանուհի մայրացեան բնականէն գիւրգիւրդը վիճակը, ու այս կերպով Երանուհի մայրացեան և Ռէթէն Էֆէնդի Թաղեան, երկու կարող անկեղծներ, որոնք հաստատութեան մեծագույն օգտակար պիտի ըլլային:

Երանուհի մայրացեան ինչ որ տեսաւ՝ այն միայն ըմբռնեց, հետևաբար գիտակցութիւն տլ չունէր թէ՛ բուն որբանոցը ինչպէս կրկնայ, որբուհիներուն ինչ զգացումներ պէտք է ներշնչուել, անոնց ինչ պէտք է սորվեցնել և ինչ պէտք է սորվեցնել, ըստի բոլոր ուշադրութիւնը տուած էր մատակարարական ճիւղին, և զուտը ասոյն անդին զարնելով ճարձմ որբան շատ անգամ իր նպատակին ալ չէր մտայնել: Ինչ անչափեղծ ու խօսակէ ճանճարողը չէր, և բուն ու անդիմադրելի փափագ մը կար իր մէջ, մինչև իսկ անկարելիները ընելու իր հաստատութեան բարեօրէն համար, սակայն ասոնք ամենքը աւելի զգացման արդիւնք էին քան թէ գիտակցութեան, որուն պակասն է պատճառ, որ Ռատօնի մէջ և Ստաթօնի դուրս մայրացեանը քառակն քննադատուեցաւ անպիսի գործերու համար, որոնք նոյն հաստատութեան բնական վնասարեք եղան և օժանդակողները պակասեցան Այս վիճակին վրա եկան աւելցան տեսեալական անձկութիւններ, և հաստատութիւնը պարտքի ու գոժաւարութեան ենթարկուեցաւ, այնպէս որ շատ օր Երանուհի մայրացեան տրիստեր վիճակով մը կերտար, իբրև յայտարար նշան իր սրտին անձկութեան և մտքի տագնապի վիճակին:

Երանուհի մայրացեանի պիտի ըմբռնած կէտերէն մէկն այն էր, որ չէր ուզեր հաւատարմի մէջ իր վարած որբանոցը պատրիարքարանի իրաւաստութեան գտնուող հաստատութիւն մըն է, հետևաբար անոր բոլոր օրէնքներուն և կանոններուն հպատակելու պարտաւորութիւնը Սրբուհի մայրացեանի օրով հաստատուած կտակագիրը, զոր այս օրերս ունենցած շահեկանութեան պատճառով՝ հրատարակեցինք չարամի և երկուշաբթի թուով, ամեն բան նախատեսած և ամեն բան շատ լաւ սահմանած էր, սակայն ասոնցմէ բան մը չը գործադրուեցաւ և որբանոցին համար սահմանաւ կանոններ, ծրագիրներ, ժամանակացոյցներ և այլն, մեռելով տան մնացին: Իսկ այս վիճակը, որ 13 տարի տեւած էր (այն օրէն ի վեր, երբ Երանուհի մայրացեան կը կոչուէր Սրբուհի մայրացեան յաջորդելու պատրիարքական կոն-

դակաւ, 1889 օգոստոսի 9) աւելի չէր կրնար շարունակուել, քանի որ Ստեփան փաշա, որ անուանական ինամակալի մը պաշտօն միայն վարած էր, մեռած էր և նոր մը ընտրելու պէտքը կը ներկայանար, մէկը՝ որ Ստեփան փաշայէն տարբեր բան մը չը լինէր, և ստուեալ տուեցան մէջ Տարուսա պարկը 28-րդ օրը չուրագուշակ օր մը եղաւ Երանուհի մայրացեան համար, նոյն օրը պատրիարքարանի գիւրգիւրդը Թէլեան Էֆէնդի՝ իր ծննդավայրի եկեղեցւոյն տօնին ներկայ գտնուելու կերթար, և ապա ս. պատրիարքին հետ կայցելէր որբանոցը: Խօսքի միջոցին մայրացեանը կտուալարէ հին ներկայ գտնուող Թէլեան Էֆէնդին ինամակալ կարգել հաստատութեան, և Թէլեան Էֆէնդի ինդրանօք Կարապետ Էֆէնդի Սալատուրեանն ալ ինամակալ կը նշանակուի: Երկու անբաժանելիները սկսան քննել հաստատութեան վիճակը, բարեկարգութեան միջոցներ սահմանել, ջանքեր ընել հաստատութիւնը սիրտը տաքցնելու և լախտած վստահութիւնը ամբաստանելու, սակայն այդ կարգադրութիւնները մայրացեանի գործին չէին գար ու մինչ մէկ կողմէ նորընտիր ինամակալներէն ու անոնց համակիր լրագրութեանէն կանխածէր, միւս կողմէ սակայն զինքը զբողող ոգին և մէկ քանի խորհրդատուներ կը թելադրէին զինքը՝ արհամարհելու եղած կարգադրութիւնները: Այս վիճակը տեղ չուր ամոց չափ, մինչև որ սեպտեմբերի սկիզբը մայրացեանը կաթուածանար անկողին: Ինչպէս Այդ թուականէն յետոյ ինամակալները հաստատութեան վարչութիւնը ձեռք առին, գործակալութեամբ Քրիստոսին՝ մայրացեանի և ուսումնական Ռէթէն Էֆէնդի, որոնք շատ կարևոր տարրեր դարձան նոյն հաստատութեան, և ծրագրուած բարեկարգութիւնները հետզհետէ գործադրուեցան: Այս կազմակերպութեան յաջողեց տիկնանց ինամակալութիւնը, որուն աշխատութեան աւելի տեսական արդիւնքը կը սպասուէր իրաւամբ:

Երանուհի մայրացեան (աւագանի անունով Աղանի) 47 տարեկան հասակին մէջ իր աչքերը կը փակէ: Իր որբուհիները կը ցաւին, որ կը կորսնցնեն իրենց մայրը, իսկ մենք ալ կը ցաւենք, որ չը կրցնենք նոյն հաստատութեան օգոյնը և բարեօրէն համար մեր այնքան յորդորներով ու թելադրութիւններով ազդել իրեն, այսու հանդերձ խղճի պարտք մըն է մեզի համար ըսել թէ՛ ինք աշխատող, յոգնող, վազվազող կին մըն էր, և դժուարին պարագաներու մէջ կանչանց որբուհիները և անոնցմէ ոմանք ալ կարգեց ու տուն տեղ ըրաւ: Ասոնցմէ զատ կը կենդանի ալ ապաստուարեց 500 ոսկիի, գումար մը՝ որով կարելի պիտի ըլլայ հաստատութեան պարտքը վճարել և անստոյգ վիճակէ մը փրկել զայն: Երանուհի մայրացեան անձնագրէն ալ ազատ ապրեցաւ ու աղքատ մեռաւ, և այս պարագան, որ պատուաբեր կրտսէր ըլլալ իր յիշատակին, թերևս օրինակ ալ ըլլայ այն համարին աշխատանքներուն, որոնք ամենէն առաջ և ամենէն աւելի իրենց հնարաւորութիւն տալ նրան համարելի իր շուրջը և մասամբ միացնել ամենափայլուն ուսուցողներին, ինչպէս Բելինսկին, Դոստոևիկին, Տուրգենիւր, Գրիգորովիչը, Մայկովը, Ելիշիւրը, Միխայլովսկին, և այլն: Այդ կողմից, անկասկած, անհերքելի է ներկայովի ուսուցողականութեան մաստեղած անագին ծառայութիւնը, և թէ՛ նրա գործունէութիւնը սահմանափակվել միայն հրատարակական գործով, դարձեալ ուսուցողական միտքը անհուն երախտագիտութիւն պէտք է տածէր զէպի նրան, բայց նա հանդիսացաւ ոչ միայն զեկավար այդ ամսագրի, այլ և նրանց եռանդուն աշխատակից և նրա գրիչը արտադրեց մի քանի կրիտիկական յօդուածներ, մի քանի վէպեր, որոնց մէջ շուրջփայլած են ժամանակակից հասարակական թէմաներ և իր ժամանակին բնական ազդեցին կանօնաւոր հասարակական գիտակցութեան զարգացման վրա:

Սակայն որքան էլ մեծ լինի ներկայովի խաղաղած պատմա-գրականական և հասարակական դերը, իբրև հրատարակաւոր, հիմնադիր և զեկավար ուսուցողական ամենալաւ օրգաններէ, անկասկած, այդ բոլորը նսեմանալ է նրա բնաստեղծական փառքի առաջ, և ներկայովի հրատարակաւոր այսօր գրեթէ մոռցված է, իսկ բովանդակ Ռուսաստանին, ուսուցողական ծանօթ է միայն ներկայովի բնաստեղծը: Ինքը ներկայովի նպուտ էր իր գրական գործունէութեան վրա գլխաւորապէս այն տեսակետից, որ այդ գործունէութիւնը հեշտացնում է նրա հաղորդակցութիւնը մուսաների հետ: Բնաստեղծական ստեղծագոր-

անձնական շահերը պահովելու կը հետամտին: Կերպագրէ, ցորչապ գոյութիւն ունենայ Գաղթական որբանոցը, Սրբուհի մայրացեանի անուն հետ պիտի յիշատակուի նաև անոնք Երանուհի մայրացեանի, որ քառորդ դարէ աւելի իր հասկացած կերպով աշխատեցաւ նոյն հաստատութեան և անոր մէջ պատուաբարուած որբերուն համար:

Երանուհի մայրացեանի մահը երէկ առաւօտ Ռէթէն Էֆէնդի Թաղեանի միջոցաւ հաղորդուեցաւ սրբազան պատրիարքին, որ կարգադրեց յուղարկուելու իր կտորակը այսօր նոսրագործութեամբ փոխանորդ սրբազանին և մասնակցութեամբ վարդապետներու և քահանաներու Սալատուրի եկեղեցւոյն մէջ:

(Սուրհանդակ)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Արտասահմանան լրագրութիւնը մէկի մէջ կարողութեամբ հետեւեալը. «Քրիտ ժամի ճանապարհ Սարբերդից հետո գտնուում է Տաղէմ գիւղը, որտեղ ապրում են հայեր և թիւրքեր: Արդէն 20 տարի է, որ այդ գիւղի հայերը, մասամբ և թիւրքերը, հարկ են տալիս յայտնի քիւրդ աւագակ Հաջի-Բեգօյին, որին իրանք թիւրքերը անուանում են զգալուծա: Անկարող լինելով այլ ուղիով Հաջի-Բեգօյի կամայականութիւններին, հայերը մի օր բարձեցին իրանց աների կանկարարները սայլերի վրա և քիւրդերին նրանց դէպի քաղաք վալիի մօտ ինդրելու նրան, որ բնակութեան ուրիշ տեղ յոտակացէ նրանց, որպէս զի կարողանան ազատվել Հաջի-Բեգօյի բռնութիւններից: Վալին կանչեց տեղական հայ վարդապետին և յանձնեց նրան հանգստանալ գիւղացիներին, համոզելով որ վերադառնան իրանց գիւղը և զանգատ ներկայանան Հաջի-Բեգօյի վրա, որպէս քրէական յանցաւորի, Սարբերդի դատարանին ու թեւն նրա կատարած ոճրագործութիւնները: Որովհետև քրիստոնեաների վկայութիւնը չէ ընդունվում թիւրքական դատարաններում, ուստի Տաղէմ գիւղի թիւրքերը յանձն տան վկայութիւն տալ յօդու հայերի Այս հանգամանքը սակայն ամենէն չը չիտեղեկացնէ Հաջի-Բեգօյին և նա հեղտ միջոց գտաւ ազատելու թէ դատաստանական հարձակումը և թէ վարչական պատմութիւնից, ստիպել իր երկու որդիներին զինուոր Սարբերդում: Պէտք է նկատել, որ ազատված զինուոր գրվելը նրան է ասանձին հետատարուելու և անձուտիրութեան դէպի սուլթանը և դա համարվում է ամենամեծ առաքնութիւն մասնազգային կողմից, որի բոլոր յանցանքներն ու մեղքերը պէտք է ներված լինեն Ընդհանրական հայերի դրութիւնը թիւրքացում ամենէն լաւ չէ այժմ, քան առաջ և կամ աւելի լաւ չէ, քան մակեդոնացիների դրութիւնը եւրոպական թիւրքացումը: Տարբերութիւնը միայն այն է, որ բոլորների յուսանալութեան ազդակները կարողանում են հասնել Եւրոպային, իսկ հայերի ազդակները խեղդվում են Հայաստանի խորքերում: —

—Լօւրօնից «Новое Время» լրագրին հետագրում են. «Times» լրագրին մեծ անհանգստութիւն են պատճառում ուսուցող անդուլթիւնները Պարսկաստանում: Նա համարում է, որ Ռուսաստանի մօտենալը Պագսից ծոցին մշտական սպառնալիք կը լինէր Հնդկաստանի, Աւստրալիայի և անգլո-հնդկազգաց լրագրակցութիւնների համար Հեռու Արեւելքում: «Times»

յորդորում է միմիտարութեանը ստեղծել, թէ անհրաժեշտ է յայտնել ում պէտք է Անգլիայի պարզ և որոշ վճարակալութիւնը՝ չը թող տալ status quo-ի փոփոխութիւնը և պաշտպանել իր այդ յայտարարութիւնը անգլիական նաւատորմի ոյժով:

—Times» լրագրը մակեդոնական հարցի մասին իր մի առաջնորդող յօդուածի մէջ ասում է. «Կոնս Լամպրօթի ժամանում է այսօր վիեննա: Ամեն բանից երևում է, որ նա գոյ է իր ճանապարհորդութիւնից: Որքան աւելի լոյս է սփռվում կոնս Լամպրօթի ճանապարհորդութեան պայմանների և նպատակի վրա, այնքան աւելի անկայանի է դառնում, որ մակեդոնական հարցը առաջին տեղին է բնում ուսուցող դիպլոմատիայի հոգածութիւնների մէջ: Բոլորական ժողովուրդը զեռ յիշում է այն ժամանակը, երբ ինքը տանջվում էր զազանութիւններից, երբ հնչում էր Գաղատնի բարձր ձայնը, տեղեկացնելով բոլորների թշուառութիւնների մասին, և երբ վերջապէս Ազատարար Թագաւորը միջամտեց և սկսեց հոսել ուսուցող արեւը: Անա թէ ինչու համար իւրաքանչիւր բոլորական կառավարութիւն չէ կարող չէ նկատի չառնել այդ գաղափարները և չը ձգտել իրագործելու իր առաջին և սրբազան պարտականութիւնը: Դա հիմնական կէտն է, որ արհամարհել չէ կարելի մակեդոնական հարցը լուծելու ժամանակը: Եւրոպան խոստովանում է այդ: Մեծ սխալ կը լինէր մտածել, որ դրա նման դէպքում առաջադրութիւնները, պայտարակուցումը և մինչև անգամ սպանալիքները կարող են կանգնեցնել կառավարութիւնը կամ երկիրը: Պատմութիւնը մեզ տուել է օգտակար դասեր, — փորձիկ Պրեսիտի բաւական հետաքրքիր պատմութիւնը, այլ և Յունաստանի աւելի ժամանակակից պատմութիւնը, որ չը նայելով ամբողջ Եւրոպայի խորհուրդներին և նախազգուշութիւններին, ընկաւ թէսպիական արկածի մէջ: Եթէ պետութիւնները վերջնականապէս չեն իրագործի թերթի դաշնագրի որոշումները, որոնցով միայն կարելի կը լինի երաշխաւորել կարգը Մակեդոնիայում, վաղ թէ ոչ ոչ միայն մակեդոնական պատասխանութեան պէտք է սպասել, այլ թիւրք-բոլորական պատերազմի Յայտնի չէ դեռ, թէ արդեօք այդ խորհրդածութիւնները կան նրանց թուում, որ Լամպրօթի հաղորդում է կոնս Գուրիսիւսիկուն Յամանայն դէպա այդ խորհրդածութիւնները պէտք է ամենից առաջ ուշադրութեան անվիւն եւրոպական պետութիւնների կողմից: Ամբողջ Եւրոպան պէտք է միջոցներ ձեռք առնէ խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար Արեւելքում, չը խախտելով մարդապետութեան օրէնքները: Տեղի ունեցող բոլոր դէպքերը ցոյց են տալիս, որ անհրաժեշտ է ընդհանուր եւրոպական համաձայնութիւն զանազան կէտերի մասին, որոնց թուում նախ և առաջ պէտք է անուանել Մակեդոնիայի և Հայաստանի հարցերը: Ուսուցող և աւսուցիկ արտաքին գործերի միմիտարների տեսակետներն իրա պէտք է նայել, որպէս ընդհանուր համաձայնութեան անհրաժեշտ առաջադանի և նախապատրաստութեան վրա: Այդպիսի հայեացքը կը դիւրացնէ դիպլոմատիայի համար իրագործելու շատ դժուար ինդիքներ:

ՄԵՍԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՏ ԳՐՈՒՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
26 դեկտեմբերի
ԼՕՆԻՕՆ: Դեպքանութիւնը դէպի Պարսկաստան

ուժեղ են, կենդանի, յանախ լիրիկական—երգիծաբանական, բայց ոչ սակաւ անգամ և սրազգեական ՌՎ չէ յիշում նրա՝ ոտանաւորները—«Не сватая полоса», «Кому жить на Руси хорошо» ոտանաւորները և «Саша» ու «Русскія женщины» պոէմաները: Նրա երգերը նոյնպէս անագին ժողովրդականութիւն են վայելում, ինչպէս և նրա ստեղծութիւնը—«Убогая и нарядная», «Размышление у парадного подъезда», «Крепёвские морозы», «Пёсны о печатномъ словѣ», «Валетъ», «Судъ» և այլն: Ինչպէս ճիշդ նկատում է Ն. Միխայլովսկին, ներկայովի կենդանի հերոս չէր, այլ զգացմունքի, խօսքի և գիտակցութեան հերոս: Նրան մեծ տուէլ են բնաստեղծը—զարգացող անուան, բայց աւելի ճիշդ կը լինէր անուանել նրան «աշխատութեան բանաստեղծ», բանաստեղծ աշխատութեան, վշտերի և ուրախութիւնների, նրա հպարտութեան և նուազացման, նրա իրաւունքների և ցանկութիւնների, նրա թշնամիների և բարեկամների: Աշխատութեան իրէան, գիւղական, մեծիկային աշխատութեան իրէան—անա ներկայովի բանաստեղծութեան գլխաւոր ոգևորիչ մօտիվը և այն միտքը, բովանդակութիւնը, սրազգիւրը, որ բանաստեղծը դնում է այդ իրէանի հասկացողութեան մէջ, այնքան խոր և բազմազան են, որ մենք մեր առաջ ունենք համալսարանային բանաստեղծութեան երգեր... Աշխատութեան և գիւղական ժողովրդի բանաստեղծ—անա ներկայովի տիտղոսը:
Հ. Առաքելեան

თან, ქილიონ რაოდენი ათწიგრიანი, ანუ...

მრეწობის 2-ის მხარეზე არიან და...

ვ. ბ. ს. უ. რ. ი. ბ. ბ. ბ. ბ.

მრეწობის 2-ის მხარეზე არიან და...

მრეწობის 2-ის მხარეზე არიან და...

ზ. რ. ბ. ბ. რ.

მრეწობის 2-ის მხარეზე არიან და...

მრეწობის 2-ის მხარეზე არიან და...

ა. ს. ა. უ. ლ. ა. რ. ბ. ბ.

ა. ს. ა. უ. ლ. ა. რ. ბ. ბ.

მრეწობის 2-ის მხარეზე არიან და...

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1903 ГОДЪ

на издающуюся въ Тифлисъ политическую и литературную ежедневную газету

„НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ“

(XX-й годъ изданія) УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ

Table with subscription rates for 12, 11, 10, 9, 8, 7 months and annual rates for different locations.

За границу: на годъ 14 р., на полгода 8 р., на 3 мѣсяца—5 руб. Допускается разсрочка платежа: къ 1-му января—4 р., къ 1-му июня—3 р.

ლივთსებუა

ლივთსებუა

გირთგორ არბრობის

საქართველოს სახელმწიფო

საქართველოს სახელმწიფო... (477+VIII სტრ., 14 კაბინეტი)

ვ. ბ. ს. უ. რ. ი. ბ. ბ. ბ. ბ.

საქართველოს სახელმწიფო

Large advertisement for '1860 T.P.A.P.M. C. PETEBURG' cigars, featuring a large image of a cigar and detailed text in Georgian and Russian.